

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius rerum

Brack, Wenceslaus

[Basel], 27. Okt. 1483

Incipit tercius [liber] [...] de modo et ordine legendi et disciplina et
autoribus artium

[urn:nbn:de:bsz:31-300951](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300951)

iste nunc sufficere possunt. In hijs igitur si solummodo numerus respicis inuenies xxj. Si gradus pputare volueris. xvij inuenies. Platores harum scientiaru' diuersi legunt. alij incipiendo. alij augendo. alij pficiendo artes inuenerunt. Sic qz eiusdem artis plures sepe referuntur auctores. Ex hijs paucorum nomina sube' annumerato.

Expliat secundus liber

Nota a inferi' de primis inuentoribus artium.

Incipit terci' didascalicon hugonis de modo ordine legendi et disciplina et auctoribus artium

Theolog' apud grecos fuit l'imus. Apud latinos varro. et nostri tempis Johannes Scotus de decē kategorijs. ididit pbilicā nafa. lez mil'gi'. apud grecos tales vn' de se

ptem sapientibz reperit. Apud latinos plinius descripsit. Arithmetricam samius pitagoras inuenit. Nichomae' scripsit. Apud latinos primum apulegius. Deinde boetius transfudit. Sic etiam pitagoras mathetidralem fecit. id est libru' de doctrina quadam. et y. ad similitudinem humane vite inuenit. Rusice repositorem moyses dicit fuisse tubal. qui fuit de stirpe caym. Greci pitagoram. Alij mercurium qui prius tetracorduz inuenit. Alij linum vel zetum vel amphioez Geometriam apud egyptum primum dicunt esse repertaz. cuius auctor apud grecos optimus euclides fuit. huius artes transfudit boetius. Heracloscenes quoqz sagacissimus in geometria. qui ambitum orbis reperit. Dicit quidam q' chā filius noe astronomiam primus inuenit. Chaldei primum astrologiam conuerunt fm natiuitatis obseruantiam. Iosephus autem asserit. abraham primum instruxisse egyptios astrologiam. Astronomiaz tholomeus rex egypti reparauit. Dic etiam canones instituit. q' bus cursus astrorum inuenit. Fuit quidam nemroth gigantum summum fuisse astrologum. Sub cuius nomine etiam astrologia inuenitur. Greci dicunt hanc artem ab atlante prius excogitatam. propter quod et celum sustinuisse ferunt. Ethice inuēto: socrates fuit. de q. xxiiij. libros fm positiuam iusticiam scripsit. Deinde plato discipulus eius multos libros de re ipsa ordinauit. Fronto quoqz philosophus scripsit librum strategon. id est militaris saguitatis.

Nota de inuentoribus singulorum artium.

Mechanica diuersos habuit auctores. Theodorus Astrucus primus apud grecos in describendis rebus rusticis studuit. de inde demetrius magnus cartaginensis in .xxvij. voluminibus studium agriculture descripsit. Apud romanos primus cato de agricultura instruxit. quod deinde marcus terentius expoliuit. Virgilius quoque georgica fecit. Deinde cornelius emilius atticus. Lucius Emilianus sine colomella in signis orator qui totum corpus disciplinae huius complexus est. Vitruuius quoque de architectura. Palladius de agricultura. Lanificij usus primus apud grecos primam mineram monstrasse fert. Pancetiam primam telam ordinasse. lanas colerasse. fabrice quoque et oliuae inuentricem credunt. Ite ipsa de dalis videtur. Et ipse post eam fabricam fecisse creditur. Apud egyptum. ysis filia ymachi usum ferendi lini reperit. Et qualiter vestimenta inde fierent monstrauit. Similiter lane usum ibidem ipsa reperit. In libia primus usus lane exortus est. a templo hamonis. Ninus rex assinorum. prius bella mouit. Vulcanum primum fabri fuisse credunt. Diuina autem historia tubalcaim. Primus pmetheus ferreo circulo lapidem imprimens usum annuli inuenit. Nauigij usum pelagica inuenit. Ceres prima in grecia apud eleusum usum frumenti inuenit. Ysis in egypto. Diluipnus in ytaliam usum frumenti et farris et ritum molendi et pinsendi. Chagus in hispania ritum ferendi. Osiris apud egyptum cultum vinearum reperit. Liber apud indos. Dedalus primus mensam et olam et sellam fecit. Apirius primus composuit apparatus coquine. qui tandem in ea consumptis bonis voluntaria morte periit. Medicinae auctor apud grecos apollo fuit. Panc filius eius esculapius laude et opere ampliauit. qui postquam fulmine periit. diu medendi cura intermissa est. latuitque per annos pene quingentos usque ad tempus arthaxerxis regis. tunc eam renouauit in lucem yprocras. a selepio patre suo genitus in choo insula Iudiculis initium sumpsisse creduntur quod

ex asia venientes in eturia confederunt. sub tyrrone duce. ubique inter ceteros superstitio numerum suarum rituum spectacula instituerunt. quem morem romani imitati sunt. Aterfici in aterficiabus. inque ludiculis vocati sunt.

Unde iniciuz litterarū hebreorum

Littere hebreorum a moysie. per leges initium sumpsisse creduntur. Caldeorum et syrorum per abrahā. Egiptorum litteras ysis inuenit. Grecorum per phenices quas cathinus a fenice in greciam transtulit. Carmentis mater euandri. que proprio nomine nicostrotata vocabatur latinis litteras inuenit. Diuinae historiae primus moyses scripsit. Apud gentes primus. daresfrigiis troiana historiae edidit quoniam in folijs palmarum ab eo scriptam esse ferunt. Post daetem in greciam herodotus primus historice fuit. post quoniam feritides. Hysdem temporibus claruit. quibus hosdras legem scripsit. Fablas prius creditur inuenisse alemon crotoniensis. Egiptus est mater artium. Deinde in greciam. Et inde in ytaliam uenerunt. In ea primum gramatica reperiata est. tempore osirij mariti ysidis. In ea quoque dyalectica inuenta est a permenide qui ciuitates et cetum hominum fugiens. in rupe coesedit in modico tempore itaque dyalecticam excogitauit. unde et rupe per mentidis appellata est. Plato autem post mortem soeratis magistri sui. egiptum demigravit. Ibi quoque preceptis liberalibus studiis athenas rediit. Et apud achademiam villam suam. coadunatis discipulis

studijs operam dedit. Hic primū loicā
rationalē grecis instituit. Quam po-
stea arestotiles eius discipulus amplia-
uit perfectit in artem redegit. Marcus
Terentius Varro primus dyalecticā de
greco in latinum transtulit. Postea Ci-
cero topica inuenit. Demoscenes fabri
filius apud grecos rethorice reperto: vi-
citur esse. Cylas apud latinos. Corax
apud syraculas. Decab arestotile z gor-
gia z ermagera in greco scripta etrālla-
ta in latinum a tulio z quintiliano.

Que artes pre- cipue legēde sūt

Ex his at
oibus scientijs sup-
enumeratis septes spe-
cialiter discernerant
antiqui in studijs su-

is ad opus erudiendū in quibus tan-
tam p̄ ceteris utilitatem p̄sperunt. vt
q̄squis harum disciplinarum firmitatē
p̄cepisset. ad aliarum noticiā postea inq̄-
rendo magis z exercendo q̄m audiēdo
perueniret. Sunt etiam quasi quedā in-
strumenta z rudimenta quibus via pa-
ratur animo ad plenam philosophice
veritatis noticiam. Hinc triuū z qua-
druiū nomen accepit. eo q̄ hijs qua-
si quibusdam vijs viua x animus ad se-
creta philosophie introeat. Nemo tūc
temporis nomine magistri dignus vi-
debatur qui non harum septem cogni-
tōne polleret. Pitagoras quoq̄ hāc in
studijs suis consuetudines seruasse legi-
tur. vt vsq̄ ad septennium s̄m numerū
videlicet septem liberalium artium. Nul-
lus discipulorū suorum de hijs que ab
ip̄o dicebatur ratōem p̄scere auderet.
Sed fidem daret verbis magistri. quo

usq̄ omnia audisset. sicq̄ iam per semet-
ip̄um ratōnem eorum posset inuenire.
Has septem quidaz tanto studio vidi-
cisse leguntur vt plane omnes ita mēo-
ria tenerent. vt quascūq̄ scripturas ad
manum sumpsissent. quascunq̄ questio-
nes soluendas aut comprobandas pro-
posuissent. ex hijs regulas z ratōnes ad
diffiniendum id de quo ambigetur. Fo-
lia librorum renouendo non quererēt.
sed statim corde p̄ata haberent. Hinc p̄-
fecto accidit. vt tot essent eo tempe sa-
pientes vt ip̄i plura sciberent q̄ legere
nos possumus. Scholares vero nostri aut
nolunt aut nesciunt modum congruum
in v̄iscendo seruare. Et idcirco multos
studentes. paucos v̄o sapiētes inueni-
m̄. Michi autem videtur non minori cura
prouidendum esse lectori. vt in studijs
utilibz operā suam impendat q̄ ne in utili
z bono proposito tepidus remaneat.
Malum est bonum negligenter agere.
peius est inuanum latores multos expē-
dere. Sed quia non omēs hanc discre-
tōnem habere possunt vt intelligant q̄d
sibi expediat. Idcirco que scripture mi-
chi utiliores videantur lectori. breuiter
demonstrato ac deinde de modo v̄iscē-
di pauca quoq̄ annectam.

De duobus scripturarū ge- neribus

No sūt
genera scripturarū
Primum gen^o est
earū que pprie ar-
tes appellātur. Se-
cundum est earum
que appendicijs sunt artium. Artes sunt
h

que philosophie supponuntur. id est que ali-
quam certam et determinatam philoso-
phie partem materiam habent. ut est gra-
matica dialectica et huiusmodi. Appen-
dicia artium sunt. que tantum ad philo-
sophiam spectant. a qua in aliqua extra phi-
losofiam materia versatur. Aliquan-
do tamen quedam ab artibus discreta.
sparsim et confuse attingunt. Vel si sim-
plex narratio est viam ad philosophiam pre-
parant. Quisquam di sunt omnia poeta-
rum carmina ut sunt tragedie. comedie. sa-
tire. Heroica quoque et lirica et iambica et
videlicet quedam fabule et historie.
Illorum quoque scripta quos nunc phi-
losofos appellare solemus. qui et bre-
uem materiam longis verborum amba-
gibus extendere consueverunt. et faciles
sensum. perplexis sermonibus obscura-
re. Vel etiam diuersa simul compilantes
quasi de diuersis coloribus et formis
vnam picturam facere. Nota que tibi
distinxi duo sunt arcium appendicia. scilicet
inter hec tanta michi videtur esse distan-
tia ut virgilius ait in bucol. Lenta sa-
lix quantum palenti cedit oliue. Puni-
cis humilis quantum saluica rosetis.
Ita ut quicumque ad scientiam pertinge-
re cupit. si relicta veritate arcium. reliqua
se implicare voluerit. materiam laboris
ut ita dicam in infinitum inueniet et fru-
ctum exiguum. Denique artes sine appen-
dicijs suis perfectum facere lectores pos-
sunt. alla sine artibus nil perfectionis con-
ferre. valent maxime cum in se nil expe-
tendum habeant. Unde lectorem inui-
tant. nisi tractatum ab artibus accomo-
datum. neque quisque in eis. querat nisi quod
arcium. est. Quis propter michi videtur
primum operam vandam artibus esse.
ut sunt fundamenta omnium. et ubi pu-
ra simplexque veritas aperitur. Maxime
hinc septem quas predicti que tota phi-
losofie instrumenta sunt. Deinde. cete-
ra quoque si vacat legantur. quia aliqua-
do plus delectari solent serijs admixta
ludicra et raritas preciosum facit tonus.
sic in medio fabule arsum inuentam sci-

entiam auidius aliquando retinemus.
Veritatem in septem artibus liberali-
bus fundamentum est. omnis doctrine
que pre ceteris omnibus habende sunt
ad manum. utpote sine quibus nil solet
aut potest disciplina seu philosophia ex-
plicare et diffinire.

De coherentia artium.

Hec quidem
ita sibi coherent et alte-
rius vicissim rationibus
indigent. ut si vel vna
defuerit. cetera philoso-
phum facere non possunt. Unde michi
errare videntur. qui non considerantes
talem in artibus coherentiam. quasdam
sibi ex hijs eligunt. Et ceteris intactis. i
hijs se posse fieri perfectos putant.

Quicunque ar-
ti quod suum
est tribuedum
esse

Sed rur-
sus est alius error. non
enim multo minor
istis. quem summo ope-
re vitare oportet. sunt
enim quedam qui li-
cet ex hijs que legenda sunt. nichil pre-

termittunt . nulli tamen arti quod suum est . tribuere norunt . sed in singulis legunt omnes . In gramatica de sylogismorum ratione disputat . In dyalectica casuales inspectones inquirunt . Et quod magis in ritione dignum est . in titulo totum librum legunt et incipiunt et tertia lectone vix expediunt . non alios docent huiusmodi . sed ostentant suam scientiam . Sed ut quales michi tales omnibus appareant attende quod peruersa sit hec consuetudo . cum profecto quanto magis superflua . aggregaueris tanto minus ea que vtilia sunt capere possis vel retinere . In quolibet ergo arte duo nobis maxime discernenda sunt et distinguenda . Primum qualiter de ipsa arte agere oporteat . Secundum quomodo oporteat ipsius artis rationes . alijs quibuslibet rebus accomodare . Duo sunt agere de arte . et agere per artem . Verbi gratia . Agere de arte . ut agere de gramatica . Agere per artem agere gramatice . Distingue hec duo . agere de gramatica et agere gramatice . De gramatica agit qui regulas de vocabulis datas et precepta ad hanc artem pertinentia tractat . Gramatice agit omnis qui regulariter loquitur vel scribit . Agere ergo de gramatica quibusdam tantummodo scriptoribus . ut pristiano . donato . seruiuo conuenit . Agere vero gramatice omnibus . Cum ergo de qualibet arte agimus . maxime in docendo . vbi omnia ad compendium restringenda sunt . et ad facilem intelligentiam enotanda sufficienter debet id de quo agitur quantum breuius et apertius potest explanari . Ne si alienas nimium rationes implicauerimus magis trabamus quam edificamus lectorem . Non omnia dicenda sunt . que dicere possumus . Ne minus vtiliter dicantur ea que dicere debemus . Id tandem in vnaqueque arte queramus quod ad eam specialiter pertinere constiterit . Deinde cum legeris artes et quid vniuscuiusque sit proprium cognoueris disputando et conferendo . Tunc demum rationes singularum inuicem conferre licebit . et ex al-

tera consideratione vicissim . que minus prius intellexeras inuestigare . Noli multiplicare diuerticula quo ad usque semitas didiceris . securus discarres cum errare non timueris .

Quid sit necessarium studentibus .

Tria sunt studentibus necessaria . Natura . exercitium . disciplina . In natura consideratur . ut facile audita percipiat et percepta firmiter retineat . In exercitio . ut labore et sedulitate naturalem sensum excolat . In disciplina ut laudabiliter viuens . mores cum scientia proponat . De his tribus per singula modum introductionis pauca perstringemus .

De introductione

Si doctri ne operam dant . ingenio simul et memoria pollere debent . quod duo in omni studio ita sibi coherent . ut si desit alterum . neminem alterum ad profectum ducere possit . sicut nulla prodesse possunt

lucra. vbi deest custodia. Et incassum re-
ceptacula munit. qui quod recondat. nō
habuerit. Ingenium inuenit. Memoria
custodit sapientiam. Ingenium est vis
quedam naturaliter animo insita perse
valens. Ingenium a natura perficit. vsu
iuuatur. In moderato labore retōditur.
et temperato acuitur exercitō. Unde sa-
tis eleganter a quodam dicitur. Do-
lo tandem tibi parcas laborare in car-
tis cure per aera. Duo sunt q̄ ingenium
exercent. lectō et meditatio. Lectō cū ex
hijis que scripta sunt regulis et preceptis
informamur. Primo dum est lectōis ge-
nus docentis et discantis et per se inspi-
entis. Dicimus enim lego librum illi. et
lego librum ab illo. et lego librum. In le-
ctōne maxime consideranda sunt ordo
et modus.

De ordine le- gendi.

Ordo cō-
sideratur alius in di-
sciplinis. vt si dixe-
rim gramaticā dis-
lecticam antiquiorē
et arithmeticam priorē musica. Alius in
libris vt si dixerō catalinarum iugurti-
no esse priorē. Alius in narratōe. que
est in serie continua. alius in expositōne.
Ordo in disciplinis attenditur s̄m na-
turam. in libris s̄m personam auctoris v̄l
subiectam materiam. In narratōne s̄m
dispositōnem. Que duplex est. Natu-
ralis videlicet. quando res eo referuntur
ordine quo geste sunt. Et artificialis. sci-
licet quando id quod postea factum est
prius narratur. et quod prius postmodum

dicitur. In expositōne ordo considerat
s̄m inquisitionem. Expositio continet
tria. litterarū. sensum. sententiam. Littera
est congrua dictionum ordinatō quam
etiam constructōnem vocamus. Sensus
est facilis quedam et aperta significatio.
que littera prima fronte prefert. Sen-
tentia est profundior intelligentia. que
nisi expositōne vel interpretatōne non
inuenitur. In hijis ordo est. vt primum
littera. Deinde sensus. et post sententia in-
quiratur. quo facto perfecta est expositio.

De modo le- gendi

Modus le-
gendi in diuidēdo cō-
stat. Omnis definitō
incipit a finitis et ter-
minatur ad infinita.
Omne enim finitum magis notum est.
et scientia comprehensibile. Doctrina au-
tem ab hijis que magis nota sunt incipit.
et per eorum noticiam ad scientiam eorū
que latent pertingit. Preterea ratio in-
uenimus. ad quem pertineat diuidere.
quando ab vniuersalibus ad particula-
ria diuidemus diuidendo. et singulo-
rum naturas inuestigando. Omne nan-
q̄ vniuersale magis est determinatum
suis particularibus. Quando ergo vi-
scimus. ab hijis incipere debemus. que ma-
gis sunt nota et determinata complectē-
tia q̄. sicq̄ paulatim diuidendo. et per
diuisionem singula distinguendo eorū
que in illis continentur naturam inuesti-
gare.

De meditacione

Meditatio

est cogitatio frequens cum consilio. que causam et originem. modum et utilitatem vni-

uscuiusque rei prudenter inuestigat. Meditatio principium sumit a lectione. nullis tamen stringitur regulis aut preceptis lectionis. Delectatur enim quodam apto decurrere spacio. ubi liberam contemplandae veritati aciem assignat. Et nunc has. nunc illas rerum causas perstrigere. Nunc autem profunda queque penetrare. nichil anceps nichil obscurum relinquere. Principium ergo doctrine est in lectione consummatio in meditatione. quae si quis familiaris amare vididerit eius sepius vacare voluerit. Iocundae valde reddat vitam. et maximam in tribulatione patet consolationem. Ea enim maxima est quae animam a terrenorum actu strepitu segregat. et in hac etiam vita eterne quietis dulcedinem quodammodo preguistare facit. cum iam per ea que facta sunt eum qui fecit omnia querere vididerit et intelligere. tunc animum pater et scientia erudit et leticia perfundit. Unde fit ut maximum sit in meditatione oblectamentum. Tria sunt meditationis genera. Unus consistit in circumspectione morum. Aliud in scrutatione mandatorum. Tertium in inuestigatione diuinorum operum. Mores sunt in vicijs et virtutibus. Mandatum diuinum. Aliud precipiens. aliud permittens. aliud terrens. Opus dei est. et quod creat potentia et quod moderatur sapientia. et quod cooperatur gratia. que omnia quanta sunt admiratione digna. tanto magis quisque nouit. quanto attentius dei mirabilia meditare consuevit.

De memoria

De memo-

ria hoc maxime in scienti pretermittendum non esse estimo. quod sicut ingenium

diuidendo. inuestigando et inuenit. ita memoria colligendo custodit. oportet ergo ut que discendo diuisimus commendata memorie colligamus. Colligere est ea de quibus prolixius vel scriptum vel disputatum est ad breuem quandam et compendiosam summam redigere. que a maioribus epilogus. id est breuis recapitulatio supradictorum appellata est. Habet namque omnis tractatus aliquod principium. tota cui rei veritas et vis sententiae innititur. et ad ipsum cuncta alia referuntur. hec querere et considerare colligere est. Unus fons est et multi riuuli. Quid autem fluctus fluminum sequerentur. tunc fontem et totum habes. Hec idcirco dico quoniam memoria hominis hebes est et breuitate gaudet. Et si in multa videtur fit minor in singulis. Debemus ergo in omni doctrina breue aliquod et certum colligere quod in archa memorie recondatur. Unde postmodum cum res exigit reliqua diuinatur. hoc etiam sepe replicare et de ventre memorie ad palatum reuocare necesse est. ne longa iteratione deperat. Unde Rogo te o lector: ne nimium legeris si multa legeris. Sed si multa intellexeris. Nec si tantum intellexeris. sed si retinere potueris. alioquin nec legere multum potest nec intelligere. Quare superius me dixi. Recolle re eos qui doctrine operam dant. memoria indigere.

Nota dicta aurea de modo studendi et humilitate.

De disciplina

Sapiens

quidam cum de modo et forma discendi interrogaret ait
Sens humil' stu-

dium querendi. vita quieta. Scrutinū tacitum. paupertas. terra aliena. Dece serare solent multis obscura legedo. Quod dicitur puto quod dictum est. mores ornant scientiam. Et ideo preceptis legendi. preceptis quoque viuendi adiungit. Et ut modum vite sue. et studij sui ratio lector agnoscat. Illaudabil' est scia. qua vita maculat impudica. Et idcirco summo opere cauendum est ei qui querit scientiam. ut non negligat disciplinam.

De humilitate

Incipit

autem discipline humilitas est. cuius cum multa sint documenta. Nec tria precipue ad lectorem pertinent. Primum est ut nullam scientiam. nullam scripturam vilem teneat. Secundum ut a nemine discere erubescat. Multos hec decepit. quod ante tempus sapientes videri volunt. Primum namque in quandam tumoris elationem prorumpunt. ut iam et simile incipiant quod non sunt. et quod sunt erubescere. eoque longius a sapientia recedunt. quo non esse sapientes. sed per-

tari incipiant. Eiusmodi multos noui. qui cum primis ad elementis indigeant. non nisi summis interesse dignantur. et ex hoc solummodo se magnos fieri putant.

Nota infra scripta.

Si magnorum et sapientum vel scripta legerint vel audierint verba. Nos inquit vidimus illos. nos ab illis audivimus. Sepe nobis illi loqui solebant. Illi summi. illi famosi cognouerunt nos. Sed utinam me nemo agnoscat. et ego cuncta nouerim. Platonem vidisse non intellexisse gloriari. puto indignum nobis esse deinceps. ut me audiat. Non ego sum plato. nec platonem videre merui. sufficit vobis ipsum philosophie fontem potastis. Sed utinam adhuc sitis. rex post aurea pocula. de vase bibit testeo. Quid erubescatis. platonem audistis. audiat et crispus. In proverbio dicitur. Quod tu non nosti. fortassis nouit asellus. Nemo est cui omnia scire datum sit. Neque quisquam rursus cui aliquid speciale a natura accepisse non contigerit. Prudens igitur lector omnes libenter audit. omnia legit. non scripturam. non personam. non doctrinam cuiusquam spernit. Indifferenter ab omnibus quod sibi deesse videt querit. non quantum sciat. sed quantum ignoret considerat. Nihil illud platonicum aiunt. Nolo alia recunde discere. quam mea impudenter ingerere. cur enim discere erubescas. et nescire verecundaris. Pudor iste maior est illo. Sed quid summa effectas. cum tu taceas in imo. considera potius quid vires tue ferre valeant. aptissime incedit. qui incedit ordinate. quidam dum magni saltum facere volunt. precipitium incidunt. Noli ergo festinare nimis. huius mo-

do cibus ad sapientiam pertinges. **N**on
omnibus libenter discere. quid tu nescis.
Quia humilitas comune facere tibi po-
test. quod nature cuius proprium fecit.
sapientior omnibus eris. si ab omnibus
discere volueris. Qui ab omnibus acci-
punt. omnibus vitiores sunt. Nullam
denique scientiam vilem teneas. quia om-
nis sapientia bona est. Nullam si vacat
scripturam saltem legere contempnas.
Si nil lucraris nec perdis aliquid. Ma-
xime cum nulla scriptura sine meam esti-
mationem sit. que aliquid expectandum
non proponat. si conuenienti loco et or-
dine tractetur. que non aliquid etiam spe-
ciale habeat quod diligens verbi scruta-
tor alibi non inuentum. quanto rarius
tanto grauius carpat. Nichil tamen bo-
num est quod melius tollit. Si omnia
legere non potes. ea tamen que vtiliora
sunt lege. Etiam si omnia legere potue-
ris. non tamen omnibus idem labor im-
pendendus est. sed quedam ita legenda
sunt. vt non sint incognita. quedam ne sint
inaudita. Et aliquando plures esse cre-
dimus. que non audiuius. et facilius
estimatur res. cuius fructus agnoscitur.
Videre nunc potes quod necessaria tibi sit
humilitas. vt nullam scientiam philipe-
das. et ab omnibus libenter discas. Si
militer quoque tibi expedit. vt cum tu ali-
quid sapere ceperis. ceteros non contem-
nas. Hoc autem tumoris vicium. hinc
quibusdam accidit. quod suam scientiam ni-
mis diligenter inspiciunt. et cum sibi ali-
quid esse visi fuerint. alios quos non no-
uerunt tales nec esse nec fieri potuisse pu-
tant. **H**inc etiam ebullit. illud quod nunc
nugigeruli quidam. nescio vnde gloria-
tes. priores patres arguunt simplicita-
tis. et secum natam et secum morituram sa-
pientiam putant. In diuinis eloquijs
ita simplicem loquendi modum esse aut.
vt in eis magistros audire non oporteat.
Posse satis quandoque proprio ingenio
veritatis archana penetrare. corrugant
nasum. et valgum torquent in lectorem
diuinitatis. Et non intelligunt. quod deo in-

suriam faciunt. cuius verba pulchro qui-
dam vocabulo simplicia. sed sensu pra-
uo insipida predicant. Non est mei con-
silijs huusmodi imitari. Bonus enim le-
ctor humilis debet esse et mansuetus. a cu-
ris inanibus et voluptatibus illecebris prae-
suis alienus. Diligens et sedulus. vt ab om-
nibus diligenter discat nunc de scientia
sua presumat. peruersi dogmatis aucto-
res quasi venena fugiat. **D**iu rem pertra-
cet antequam dicat. non videri doctus sed
esse querat. **D**icta sapientum intelligat.
intellecta diligat. et ea semper coram oca-
lis suis. quasi vultus sui speculum tenere
studeat. Et si qua forte obscuriora in-
tellectu eius non admiserint. non statim
in vituperium prorumpat. vt nil bonum
esse credat nisi quod ipse intelligere pos-
sit. **N**ec est humilitas discipline legen-
tium.

**De studio
querendi nec non**

de vita philoso- phorum

Studium

querendi ad exercitiis
pertinet. In quo exhor-
tatione magis q̄ doctri-
na lector indiget. Qui
enim inspicere diligenter voluerit. qd
antiqui ppter amorem sapientie pertule-
runt q̄ memoranda posteris virtutis sue
monimenta reliquerint qualibet sua vi-
ligniam inferiorem videbit. alij calca-
bant honores. Alij piccerunt viciis.
Alij acceptis iniurijs gaudebant. Alij
penas spreuerunt. Alij contubernia ho-
minum deserentes vltimos recessus 7 se-
creta heremi penetrantes. soli se philoso-
phie dedicabant. vt eo contemplationi
magis vacaret quo nullis que vtiliter
impedire solent cupiditatibus animum
subiecissent.

Hermenides

philosophus. xv. annis in rupe egyptia
confedissee legitur. Et pmetheus ob im-
modicam meditando cura in monte cau-
casi vulturi expositus memorat. Er-
enim sciebant verum bonum. non in esti-
matione hominum. sed in pura conscientia
esse absconditum. et eos iam non homines
esse. qui rebus pituris inherentes bonum
suum non agnoscerent. Ideo quantum
mente 7 intelligentia a ceteris differret
ipa locorum distantia demonstrabant.
ne vna teneret habitatio. quos non vna
sociabit intentio. Quidam philosopho
dicebat. Nuncquid non vides quia te de-
rident homines. 7 ille. Ipi me inquit de-
rident. 7 eos asini. Cogita si potes quan-
ti estimauerit laudari ab hijs a quibus
nec vituperari timuit. De alio rursus le-

gitur q̄ post omnia disciplinarum stu-
dia. et arcium cacumina ad opus figuli
descendit. Et alterius cuiusdam discipu-
li cum magistrum suum laudibus effertet
Inter cetera nec futuree pietate discipula
eum carere gloriati sunt. Hanc ergo di-
ligentiam in nostris lectoribus esse vel-
lem. vt nunq̄ in eis senesceret sapientia
Sola ab ysaac lunamitis senem dauid
calescit. Quia amor sapientie etiam in
arescente corpore dilectorem suum non
desertit. Omnes pene virtutes corporis
mutantur in senibus 7 crescente sola sa-
pientia decrescunt cetera. Senectus eniz
illozum qui adolescentiam suam bone-
stis actibus instraxerunt etate fit docti-
or. vsu tristior. processu temporis sapien-
tior. Et veterum studioz dulcissimos
fructus metit. Vn 7 sapiens vir ille grece

Demoscenes

septuaginta annis se moriturum ceme-
ret dixisse feret se dolere. q̄ agredetur
de vita. quando sapere cepisset.

Plato.

Lxxi. annis scribens mortuus est. Et
Socrates nonaginta no-
nem annos i
docendi scribendiq̄ dolore laboreq̄ co-
pleuit. Taceo ceteros philosophos pi-
tagoram. Democretum. Zenocratem.
Zenonem 7 beleantem. qui iam etate
longeua in sapientie studijs flourerunt.

Ad poetas veio

Homerum. Hesiodum. Simonidem.
terficorum. qui grandes etate nefcio qd
Sed solito diuinis vicina morte ceca-
nerunt.

Ephocles aut

Cum post nimiam senectutem et rei familiaris negligentiam a filiis accusaretur amentie edipi fabulam quam nup scripserat recitauit iudici. Et tantum sapientie in etate iam fracta specimen dedit. ut seueritatem tribunalium in fauore theatri conuerteret. Nec mirum cum etiam katho censorinus et romani generis disertissimus iam senex grecas discere literas non erubuerit. nec desperauerit. certe homerus refert quod de lingua nestoris vetuli et iam pene decrepiti dulcius melle oratio fluxerit. Nurem igitur aduerte quantum amaauerint sapientiam. quos nec decrepita etas. ab eius inquisitione potuit reuocare. Iste igitur tantus amor sapientie. tanta in senibus prudentie habundantia. congrue etiam ex ipsius supradicti nominis interpretatione colligitur. Interpretatur enim ab ysaac. Pater meus superfluum. vel patris mei rugitus. Ex quo ostenditur habundantissimum et ultra humanam vocem in senibus diuini sermonis tonitruum comorari. Verbum namque superfluum in hoc loco plenitudinem non redundantiam signat. Porro sunamitis in lingua nostra cocinea dicitur. quod satis conuenienter feruorem sapientie significare potest.

De reliquis quatuor preceptis

Quatuor que secuntur sic alternati sunt disposita. ut alterum semper ad disciplinam pertineat. reliquum ad exercitium spectet.

De quiete

Dite quies siue interior ut mens per illicita desideria non discurrat. Siue exterior. ut otium et oportunitas. honestis et utilibus studiis suppetat. utraque ad disciplinam pertinet.

De scrutinio

Scrutinium autem id est meditatio ad exercitium spectat. Videtur autem scrutinium sub studio querendi contineri. Quod si verum est. superflue repetitur. cum in superiori parte anumeratum sit. Sed sciendum est hanc inter hec duo esse differentiam. Quod studium querendi instantiam signat operis. scrutinium vero meditationis diligentiam. Opus peragunt labor et amor. Consilium pariunt cura et vigilia. In labore est ut agas. in amore ut perficias. In cura. ut provideas. In vigilia ut attendas. Iste sunt quatuor pedesque que portant lecticam lectoris philosophie. que mentem exercent aut sapientia presidet. Cathedra philosophie sedes est sapientie. que hijs suppositis ducitur. quam in hijs exercendo se promouetur. unde pulchre iuuenes propter robur a fronte lecticam tenere dicuntur videlicet philosophos et copios. id est amor et labor. que foris opus peragunt. a posteriori puella videlicet philenne et agrimia quod interpretatur cura et vigilia. quia intus in secreto consilium pariunt. Sunt quidam qui putant per cathedram philologie humanum corpus intelligi. cui anima rationalis presidet. quam ministri quatuor portant. id est quatuor elementa proponunt

Equibus duo superiores, id est ignis et
aer actu et nomine masculina sunt. Duo
inferiora, id est aqua et terra feminina sunt

De paupertate

Pupertatem vero lectoribus sua-
dere voluit, id est sapientia
sua non sectari, quod
maxime ad disciplinam

spectat. Pinguis enim venter ut dicitur
tenuem non gignit sensum. Sed quod ad
hoc scolares nostri temporis responde-
re potuerunt, qui non solum in studiis
suis fragilitatem sequi contempnunt.
Sed etiam supra id quod sunt, omnes vi-
deri laborant. Nec iam quod didicerit
quisque iactat, sed quid expenderit. Et
fortassis quod magistros suos imitari vo-
lunt, de quibus quid satis digne dicatur,
non inuenio.

De exilio

Prostrato in terra aliena posita est,
que et ipsa hominem quod
exercet. Omnis mundus
philosophantibus exi-
lium est. Quis tamen ut ait quidam, Ne-
scio qua natali solum dulcedine carere
ducat, et in memores non sinit esse sui. Ma-
gnam principum virtutis est, ut discat

paulatim exercitatus animus, visibilia
hec et transitoria primum commutare, ut post
modum possit derelinquere. Delicatus il-
le est adhuc cui prima dulcis est. Fortis
autem, cui iam omne solum prima est.
Perfectus vero cui mundus totus exi-
lium est, ille mundo amorem finxit. Ille
sparsit, hic extinxit. Ego a puero exula-
ui. Et scio quo merore animus artus ali-
quando pauperis tugurij fundum dese-
ruerat, qua libertate postea marmoreis
laeis et laqueata respexerat tecta.

Et sic finitur
tercius liber. In-
cipit quartus hu-
gonis didascalii
con de studio di-
uinarum scriptu-
rarum